

Mødet mellem Gud og mennesker.

Om biskoppernes udredning af folkekirkens nadverritualer.

Af Peter Balslev-Clausen

Folkekirkens biskopper har i forbindelse med debatoplægget »Om gudstjenestelivet i Den Danske Folkekirke« udsendt et hefte om »Nadveren kort fortalt.« I lighed med de tilsvarende hefter om gudstjenesten, om dåben og om beslutningsprocessen i folkekirken, er heftet om nadveren et samendrag af en bagvedliggende fyldigere rapport.

Det siges ikke direkte, hvem de fire hefters målgruppe er, men stil og emnevalg tyder på, at målgruppen er præster og interesserede menighedsrådsmedlemmer, dvs. beslutningstagerne vedrørende gudstjeneste og liturgi i de enkelte sogne.

Nadverheftet omtaler først (s. 3 – 8) de steder i Det nye Testamente, der omtaler nadveren, eller rettere nadverens indstiftelse. Derefter kommer heftet ind på, hvorfor nadveren er et sakramente, hvorefter følger en kort gennemgang af Martin Luthers nadverteologi. Den sidste del af heftet gennemgår folkekirkens nadverritualer og -praksis.

På denne baggrund opsummerer biskoppernes nadverhefte, at »Som det særlige måltid nadveren er, evangelisk luthersk set, rummer den mange teologiske motiver: Syndstilgivelse, forsoning, ihukommelse, pagt, fællesskab, Kristusnærvær, fællesskab med Kristus og hinanden, taksigelse, tro, håb og kærlighed.« (s. 10). Det tilføjes, at »I dansk tradition var nadveren ... gennem flere hundrede år koncentreret om Guds tilgivelse af syndernes forladelse til den enkelte anfægtede samvittighed.«

Ved at fokusere på Luthers nadveropfattelse undgår biskopperne at tage stilling til den nyere danske tradition for nadverforståelse, sådan som den f.eks. er formuleret i den nadverbøn, der siden 1912 har været folkekirkens officielle nadveropfattelse: »Opstandne Herre og frelser, du som selv er til stede iblandt os med al din kærligheds rigdom!« Denne bøn slutter med ordene »giv os at vokse i kærligheden, for at vi med alle dine troende må blive eet i dig, ligesom du er eet med Faderen!« Klarere og stærkere kan det ikke siges, hvad den evangelisk lutherske nadveropfattelse er. Det er sagt, sådan at enhver, i hvert fald enhver kristen, kan forstå det også i dag. Derfor spørger man sig, hvorfor har biskopperne ikke tager deres udgangspunkt i denne bøn, der er kendt af alle nulevende danskere, der deltaget i folkekirkens gudstjenester? Har de ikke villet, eller har de ikke turdet?

Tilsvarende kan man undre sig over, at der tales om synd og tilgivelse, tro og kærlighed, uden at man gør rede for, hvad der ligger i disse begreber, menneskeligt og kristent. Havde man gjort det, ville citaterne af Luther også have stået klarere som forudsætningen for vores teologiske og kirkelige

tradition. Man havde også kunnet vise, hvor alvorligt Luther tog den enkeltes deltagelse i nadveren, jfr. nr. 461 i Den Danske Salmebog strofe 3: »Men før gaven vi tør tage, / må vort hjerte vi ransage; / thi hvo hid uværdigt går, / døden her for livet får.« Luther refererer her til Paulus' konklusion (1.Kor 11,27 – 29) på indstiftelsesordene, som han, Paulus, citerer i de umiddelbart foregående vers. Det er den samme forståelse af nadveren, der er baggrunden for, at det langt op i tiden var obligatorisk at have været til skriftemål med efterfølgende afløsning (absolution) før man deltog / kunne deltage i nadveren, en skik, der (selvfølgelig?) ikke omtales i biskoppernes hefte om nadveren bortset fra, at muligheden for at den er nævnt i en bisætning i et af spørgsmålene »at komme i gang på.« (s. 16)

Biskopperne skriver (s. 9) under overskriften »Fællesskab og menighed«, at »Som andre måltider er nadveren reformatorisk set derfor et fællesskab: Her bliver man sammenspist med Kristus og hinanden Måltidet er på én og samme tid fællesskab og syndstilgivelse.« Biskopperne er åbenbart ikke klare over, at »sammenspist« på moderne dansk har en negativ, ekskluderende klang. Måske har de ønsket at undgå tidligere tiders brug af det højsangsinspirerede bryllupsbillede med den himmelske brudgoms (Kristi) bryllup med den jordiske brud (menigheden), som Kingo opfattede kollektivt om Kristus og menigheden, Brorson individuelt om Kristus og den enkelte kristne og Grundtvig både individuelt og kollektivt på én gang.

Ligesom biskopperne og deres faggruppe i gudstjenesteheftet taler om »gudstjenestefejring« og om at »fejre gudstjeneste«, og i dåbshæftet taler om at »fejre dåb« taler de i nadverhæftet om »nadverfejring« og om at »fejre nadver«. Ligesom man holder dåb i kirken og fejrer dåben i hjemmet bagefter, holder man nadver i kirken – eller i hjemmet – men i modsætning til dåben – eller konfirmationen eller brudevielsen – fejrer man ikke, men holder nadver. At fejre gudstjeneste, dåb og nadver er indforstået kirkelig jargon, som biskopperne og deres faggrupper burde have afstået fra at bruge.

I et af spørgsmålene til at komme i gang på, som findes på nadverheftets bagside, bliver der spurgt, om det »Gør ... en forskel for det centrale i nadveren, om man bruger brød eller oblater, har knælende eller gående altergang, bruger skriftemål [se ovenfor] eller andet.« Jesus og hans disciple har sandsynligvis spist usyret brød. De første mange hundrede år af kirkens historie har man brugt almindeligt, dvs. syret brød, men siden det 7.-8. århundrede har den vesterlandske kirke brugt usyret brød i form af oblater. Hvad biskopperne mener om den sag, får man ikke noget at vide om i deres nadverhefte. Det samme med hensyn til, hvordan man skal forholde sig med vinen. Skal den drikkes, som det er traditionen i de vesterlandske kirker, eller skal man anvende intinction som i de østerlandske kirker? Sagen er hverken nævnt eller teologisk udredet. Det samme er tilfældet med hensyn

til, om der bør anvendes fælleskalk eller særkalke. Biskopperne nævner, at der er forskel på knælende og gående [!] altergang, men siger ikke noget om den teologiske eller praktiske forskel. Det overvejes heller ikke, hvilken teologisk forskel der er på, om den præst, der forretter nadveren, skal uddele både brød og vin, eller om en lægmand som f.eks. kordegnen eller kirkesangeren kan uddele brødet – eller vinen. Der siges heller ikke noget om, hvordan altergæsterne skal modtage brødet. Skal præsten lægge det i munden på altergæsten, som man gjorde tidligere, eller skal altergæsten tage brødet og selv lægge det i munden, som det er almindeligt nu? Man savner biskoppernes teologiske overvejelser. Det samme gør man med hensyn til, hvornår altergæsterne skal gå frem (op) til alteret. Skal det ske før eller efter indstiftelsesordene har lydt? Der savnes også en overvejelse over rækkefølgen af nadverens led. Skal »O du Guds lam« synges før eller efter indstiftelsesordene? Synges »O du Guds lam» efter indstiftelsesordene lægger denne rækkefølge op til en tilbedelse af de reserverede alterelementer, hvad altergæsternes ankomst til alterbordet efter oplæsningen af indstiftelsesordene også gør. Da faktorernes orden i nadveren i modsætning til matematikken ikke er ligegyldig, ville det have været oplysende, om biskopperne og deres faggruppe havde meldt klart ud, hvordan de ser sammenhængen i nadverritualet, og om hvorvidt de ønsker det udviklet i luthersk evangelisk eller i katolsk retning. Det lyder tilforladeligt, at man ønsker en økumenisk udvikling af i dette tilfælde nadverritualet, men det er værd at huske på, at de fleste økumeniske tilnærmelser til syvende og sidst er tilnærmelser til Rom, også når det drejer sig om detaljer, da det som bekendt er i dem, Djævelen gemmer sig. Ønsker man at være økumenisk mht. nadveren, kan man modtage andre kristne ved folkekirkens nadverborde og selv gå til alters hos andre kirkesamfund – hvis man da ellers bliver modtaget dér.

Biskopperne og deres faggrupper har gjort et stort arbejde med at udrede i dette tilfælde nadverritualet (-ritualerne), men de har ikke gjort det godt nok. Man savner en konstruktiv bevidsthed om folkekirkens luthersk evangeliske tradition, både sprogligt og teologisk. Samtidig med at man får en fornemmelse af, at biskopperne ikke er klare over, at det er prædikenen, der hver søndag skal forklare, hvordan ritualerne, også nadverritualet, skal forstås. Ifølge embedsopslagene i *Præsteforeningens Blad* ønsker menighedsrådene præster, der er teologisk velfunderede, og som er i stand til at formidle kristendommens budskab til moderne mennesker. Får menighederne den slags præster, er det næppe de aktuelle ritualer og gudstjenesteordninger i øvrigt, der vil være det store problem. Tvært imod.

Der burde i øvrigt i biskoppernes udredning af nadveren også have været en både teologisk og praktisk overvejelse over, hvor nadveren hører hjemme, om den hører hjemme i sognekirkens søndagsgudstjeneste, i hjemmene eller ved masse gudstjenester som f.eks. landemodegudstjenester med mange hundrede deltagere, der ikke på forhånd kender eller kan kende hinanden. Der er nok at se til og at overveje, før biskopperne i givet fald indstiller nye ritualer til autorisation